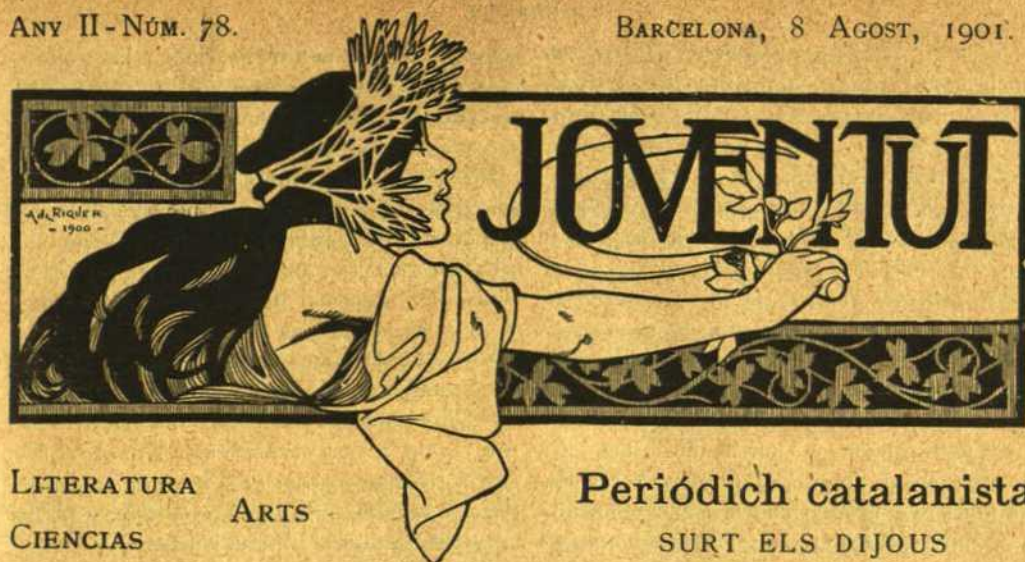

LITERATURA
CIENCIAS

ARTS

Periòdich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT.	20 CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS.	40 »
» » SENSE FOLLETINS.	25 »

SUMARI:

Degeneració y regeneració, per Rafel Folch y Capdevila.—Parlém d'art, per Bonaventura Bassegoda.—Sant Laim navegant, per Gabriele d'Annunzio, traducció de S. Vilaregut.—Teatres, per Emili Tintorer.—Nova musa, per Joan Alcover.—¿Culpable?, per A. Font y Laporta.—Consient, per P. Colomer y Fors.—L'endemà dels segles, per F. Pujolá y Vallés.—Desde Tarrassa, per Arnau Martínez y Serriñá.—Novas.

FOLLETÍ:

L'EMIGRANT, per Adrià Gual. Plech 1.
L'INSPECTOR AXEL BORG, per August Strindberg. Plech 1.

DEGENERACIÓ

Y REGENERACIÓ

Ab aquest titol es batejat el discurs que mossén J. Collell, canonge de la Seu de Vich, va llegir en el primer certamen celebrat per la «Joventut Catòlica» de Manresa.

Seria hora de que mossén Collell posés enteniment y tingués en compte ahont posa'ls peus, pera no seguir relliscant com té per costum en las sevas cosas. Al dir aixó no'm refereixo al esperit general del seu discurs defensant la religió (á quin ministeri perteneix), fent ressaltar la degeneració dels catalans deguda á la seva indiferencia en materias

religiosas; fins aquí ell, com á ministre y com á catòlich, pot fer tals afirmacions y compleix ab la seva obligació exteriorisant els sentiments que l'han d'informar com á canonge y qu'han de respondre tant al seu estat com al hàbit que vesteix.

Res estaria fora de lloch si's limités á n'aquest punt; però va més endavant de lo que deu anar y's barreja en assumtos en els que no deuria barrejarshi, perque no li pèrmeten las sevas forsas, que aquí no ha demostrat tenirlas ni poderlas tenir.

Escolástich per essencia, ab tots els subtilismes y tonterias escolástichs, busca y rebusca pera quedar-se al fi satisfet, creyent-se qu'ha donat una demostració ab rahons que treu d'un motllo esquifit y rutinari: el motllo malaltís del perque si. ¿Ahont ho ha vist que no hagi sigut la tolerancia la font del benestar d'un poble? ¿Hi ha un sol exemple, d'ensá que'l món dona voltas, de que la imposició religiosa hagi sigut la font del benestar? Precisament ha de saber y ha de tenir ben present (perque per lo vist ni ho sab ni ho té present), que la indiferencia religiosa y'l descrehiment han nascut sota l'ombra de las imposicions; imposicions que, en cas d'existir el dret de ferlas, no s'havian de traduhir, quan menys, en las sorollosas y venjativas manifestacions exteriors, que tots els

bons catòlics cuydan ben bé de deplorar en lloch de ferlas més ostensibles. Encara fora passador si no més arribés a n'aquest punt, perquè sempre s'ha vist que cada hù tira l'aygua al seu moli; però tot d'un plegat mossén Collell s'enfila y diu que'l «*narcòtic del doble y de la falta de fe es lo qui ha tingut fins ara com entumidas las energías de lo que'n podriam dir lo Catalanisme oficial, de las entitats que s'atribuixen la direcció, á voltas ab un exclusivisme jacobí, del mohiment restaurador de Catalunya. Si senyors, hem de parlar ab tota franquesa, com ho han fet sempre'ls bons catalans.*» Donchs molt ben dit: hem de parlar ab tota franquesa; y ab tota franquesa es bo fer constar per endevant que, convensuts de que se li dona una importància que no té tractant del seu discurs en aquest punt, no estém menys convensuts de que quan l'exclusivisme arriba allà hont no pot arribar, es de necessitat desenmascarar á qui no parla ab la franquesa que s'atribuix, á qui parla del contrari ab la imprescindible hipocresia á que forsosament ha de portarlo el seu orgull, personificació vivent de la impotència.

Y segueix: «*Lo Catalanisme oficial no ha fet encara la seva professió de fe, y en las Bases de Manresa, que s'vol que sian com la moderna Constitució de Catalunya, y qu'alguns converteixen en una especie d'Alcorán ab sa cimellarra al costat...*» ¿Que potser ha d'anar el Catalanisme á besarli'ls peus pera fer la seva professió de fe? ¿Que potser s'han de rebaixar las Bases de Manresa fins á deixarse trepitjar per las sevas plantas? No es tan hipòcrita'l Catalanisme, ni son tan rastreras las Bases de Manresa, y d'ellas ne parlan y'n parlarán ab respecte, y s'hi descubren y s'hi descubrirán tots els bons catalans. No més poden parlarne d'aytal manera'ls que, orgullosos per essencia, gosan en veure ajupits y abla esquena doblegada, convertits en autòmatas rastrers, als amichs y als enemichs.

En las Bases de Manresa... «*jo hi trobo á faltar*»... ¿Qué hi troba á faltar? Es digna de llàstima la mania del jo y ningú més. Hi troba á faltar un símbol, hi troba á faltar lo que hi sobraria si hi fos. Els símbols exteriors ofegan y matan sempre, perquè ofenen á qui no té un cervell tan rudimentari que fassi cas de petitesas. Els homes de cor, y d'ideals en

el cor y en els sentiments, portan la encarnació del seu modo d'ésser, y á dintre d'ells hi tancan els símbols, si'ls símbols responen al seu modo d'ésser. May fan servir de capsalera lo que, afalagantlos á n'ells, se faria ridícul als ulls de tothom; may fan servir de tapaforats lo que podent y havent de viure clos dintre de la conciencia, serviria d'escarni; may s'enlluernan ab flors artificials, y may han de menester una imatge exterior pera enfortirlos, si del amor necessari á aquella imatge n'estàn convensuts.

«*D'aqueixa falta de sinceritat religiosa ha vingut el cas extrany*»... No sé ahont troba la extranyesa. «*La falta de sinceritat senzillament—diria jo en vostre cas—m'ha portat á insultar al Catalanisme que'n podriam dir oficial, y m'ha portat á anomenarme un benemérit de la patria, á mi, que'm voldria veure posat demunt d'un soli, proclamant-me jo mateix, revestit d'una supremacia que com á canonge se'm deu concedir.*»

Quina manera de desarmarse ell mateix, si tingués la franquesa que carregat d'orgull no pot tenir! Quina manera de trobarho tot bé allavoras, demostrantho igualment ab el motllo esquifit del perquè si en ell imprescindible!

Fora necessari que's conegués y que sapigués dominarse, en comptes d'anar rodant perdut y ensopegant per tot arreu com si fos un pidolayre ó un intrús, malehint y despreciant lo que pera'ls bons catalans ha sigut fet, pera que'n gaudíssim.

A despit d'ell mateix, cada home traduïx el seu caràcter. Ell, com molts, s'imagina que'ls vicis ó las virtuts dels homes no's coneixen més que per medi de sas accions exteriors, essent aixís que'l vici y la virtut donan una respiració propia, y, mal que'ls pesi, viciosos ó virtuosos, els homes son aixís á la llum dels que pensan.

La seva acció y'ls seus insults haurian pogut ésser justificats si espontaniament els hagués escrit en qualsevol temps en que haguessin concordat ab una justa interpretació de la voluntat: no enorgullit com ara per afalagar á sos fidels autòmatas, envejós ells y envejós ell dels que ab llibertat saben respectarlo sense doblegar-se.

A tot això li ha portat l'afany de gaudir ab la seva ombra retratada ab ridícula als

seus peus, perque fins trepitjant la seva ombra's veu afalagat y's creu superior.

El seu aireviment arriba al extrém de voler mortificar á qui no pot ferse may sevas las paraulas d'aquell patriota italiá, Silvi Pellico, que ben segur no las haguera escrit si hagués sapigut que'ls seus *Devers dels homes* havian de servir pera insultar ab tanta mala fe.

«*Hem de parlar ab tota franquesa, com ho hem fet sempre'ls bons catalans*». Ell ho ha dit; donchs jo ho repeteixo, y parlant ab tota franquesa, li he dit que tenia mala fe, per parlar aixís com de passada d'obligacions que no's compleixen, de vilipendiar «*la santedat conjugal, la decencia y la honradesa*». Y sapiga mossén Collell d'una vegada que aquells á qui tracta de «*patriotas bordissenchs*», y que «*son aplaudits com á cooperadors benemérits de l'obra del Catalanisme*», tots ells, sens excepció, poden donarli lliçons d'obligacions, y tots ells poden ensenyarli's devers d'un bon capellá, perque'l que vesteix l'hàbit d'una religió de sacrifici, no sols ha de fer patent aquest augment de sacrifici, sinó que també ha de semblar més honrat que'ls altres.

RAFAEL FOLCH Y CAPDEVILA.

Juliol, 1901.

PARLÈM D'ART

Una població aislada, es com morta. Mes Deu nos en guart de que aquesta població tinga finestras obertas al extranger, tinga vistas á las nacions civilisadas. Es com las familias menestralas que viuen felissas fins que al contraure relació ab los senyors del primer pis, comensan á establir comparacions y may están contents de si mateixas, ni de la vida que portan ó han portat fins allavoras.

Aixó es lo que'n's passa á Barcelona en qüestions d'art. Comensant per las corporacions, academias y autoritats, y acabant per las classes directoras (critichs inclusiu), som una verdadera menestralalla que viuriam de moment felissos ab las exposicions de ca'n Parés, las bienals del Ajuntament (quan ne feya) y'ls rudiments de Museus tan ben comensats per en Coll y Pujol, si nó volguesim tafanejar lo que fan darrera'ls Pirineus ó

á las voras del Rhin. Mes la fatalitat ha volgut que la major part de nosaltres haguesim tingut á voltas un parell de mils franchs pera donar una escapada á las Firas universals, ó als Salons de Paris, ó bé á sentir los *Nibelungs* á Bayreuth, y á la tornada ni'l rey ens ha estat bon mosso. Barcelona ha resultat petita pera la nostra ilustració (los viatjes il·lustran molt), y l'anatema ha sigut fulminat d'una manera definitiva sobre'l nostre grau d'avens. Llegiu, si nó, las criticas d'art d'aquests qu'están al corrent de tot lo que passa als recons més amagats d'Europa y América, que saben noms dels pintors més enrevessats y dels critichs més il·lustres (si es que no se'ls inventan com jo vaig fer un cop sense que ningú digués que no'l coneixia), y veuréu qu'encara no hi há una mica de tentativa de fer quelcòm de manera paulatina, s'ha alsat una verdadera creuhada de sabis protestantne y fent xorcás totas las més lloables iniciativas. Aixó fá més mal que pedregada seca. Los castellans diuen que *lo mejor es enemigo de lo bueno*, y en aquest cas té perfecta aplicació'l mot. Voler que Barcelona sia com á cultura general, com á policia urbana y fins com á vicis d'alta escola, un Paris, es senzillament somniar truytas. Ja pagariam alguna cosa de que'n's assemblesim á Toulouse, ab tot y ser una ciutat petita, ó á Génova, que ja es de major importancia.

Somnian truytas aquests critichs malhumorats (jo soch una bona persona, segons me digué un jove á qui la tinta d'impremta li ha pujat al cap, desde JOVENTUT) al oposarse á que fem alguna cosa en materia d'art. Veusaquí una qüestió en que no estich d'acort ab mi mateix com á catalanista. Aquí no hi cap un criteri radical. Lo tot ó res en la cultura de Barcelona'l conceptuó perjudicial. Aquí hi entra de ple l'evolutisme.

Y es precis notar que tot justament los més evolutius en politica quan actúan de classes directoras son radicals á ultransa en materia d'art. Vos acceptan un *South Kensington* de Londres ó una *Pinacoteca* de Munich (ni un xavo menos) pera Barcelona, y mentres no puguem tenirho, creuen que val més que'ls Museus del Parch, tenint consignació pera compres, se veja abandonats per comptes d'anarse provehint (á lo menestral si's vol)

pera mantenir lo foch sagrat. Los mateixos fundadors del Museu de Vich, si haguessin comensat ab un criteri tan mesquí de tan grandios, no tindrian avuy la sort d'escoltar tants elogis dels homes que valen á tot lo món. Una volta ple, y encarrilada la gent á anarlo á visitar, ve'l trevall de selecció y'l fer cambi ab altres entitats. Aixó es lo que hauriam de fer á Barcelona si'ns coneguessim més á nosaltres mateixos y no volguessim compararnos ab los pobles de rassa superior y d'intel·ligencia més cultivada. Es procedir á la castellana, á lo Quixot, es no tenir suficient modestia, lo volerse igualar ab los que valen més, però molt més, que nosaltres.

Y gracias á aquests senyors, vull dir á aquests menestrals, fem com las capitals d'últim ordre que volen copiar lo que fan á Madrid ó Barcelona. Fan balls de *senyors sols* en los Cassinos, y resultan solzament tres ó quatre parellas ballant, perque'l resto no té *frach* ni *smoking*, com si no valgués més que tots ballessin ab jaquet ó americana, que hi anirian més folgadament y es lo que'ls pertoca, y'l ball fora un espectacle animat y natural.

Aquest procedir insensat es la causa determinant de que tot lo bo que s'ha anat arreplegant per los particulars constituïnt base pera la formació d'un Museu Arqueològich serio, ab lo temps haja anat desfilant cap al extranger, y lo qu'es més trist, á voltas *allende el estrecho*. L'*armèria* del Estruch, lo *monetari* d'en Vidal y Quadras, los *teixits* d'en Miquel y Badia, los quadros d'en Bosch y Pazzi, tot nos ha deixat, mentres los *Mestres Titas*, los cacichs del art, han anat oposantse á tot lo que fos fomentar los nostres naixents Museus. No ho haurian fet si ells haguessin intervingut en la cosa, perque també es defecte de nostra rassa trobar dolent tot alló que no'ns deu á nosaltres la iniciativa pera portarho á la práctica.

Ara acabém de rebre'l nou desengany de la colecció Miquel y Badia, una de las més notables que's coneixian. Pera que no sortis d'aquí, vaig proposar á la viuda del meu malaguanyat amich que'm deixés fer alguna gestió privada. Vaig parlar ab molts que s'horroritzavan ab la idea de que pogués passar al extranger y á qui vaig tenir d'anar abandonant al veure que lo més calent era l'ayguera.

De Madrid també insistian pera que's proposés la venda al Estat pera'l Museu Arqueològich Nacional, á lo que jo vaig procurar retardarho y activar noves gestions aquí. Tot plegat, quan á Barcelona fins hi havia qui girava de camí al veurem, y á Madrid... no feyan res, ve una proposició del extranger, sense regateig de cap mena. Y ja tenim la riquíssima colecció navegant cap á... los *Tocinos Unidos*, que deyan aquests beneyts que Deu nos ha enviat pera fernos baixar la cara á cada moment y netejarnos la butxaca.

Aquell poble que aquí diuen que no té cultura'ns acaba de donar una gran lliçó. Un rich *yankee* acaba de comprar la colecció Miquel y Badia, no pera donarse llustre instalantla en sa casa, sinó pera ferne desinteressat present á un Museu de la seva terra. ¿Què hauria succehit aquí, que volém ésser ilustrats, si tan solzament s'hagués proposat que l'Ajuntament hi fes la seva dita? Deu nos guart de somniarho.

No siguém, donchs, més toca campanas. No'ns tanquém en un aïslament suïcida, però no volguém fer com los grans. De moment Barcelona ha de comensar pel comensament, de mica en mica, y quan ja haguém creat alguna cosa, perfeccionemla. Si no sabem de lletra, es inútil posarnos models de Grondona ó de Iturzaeta. No siguém *Tartarins*, que prou y massa'ns hi aném tornant.

Recordém lo que diu la doctrina: Aixís com un noy petit està content ab un vestit petit, perque es lo que li correspón... etc., etc.

Barcelona es poch menys que un poble gran en materias d'art. *Comensém*, deyan los consellers de la ciutat. Fem cultura y aném progressant de mica en mica, y desterrém aquesta malehida costum de no deixar fer res, baix pretext de que al extranger ho fan millor. Prou y massa que l'apatia's va apoderant dels principals centres, per por de las criticas dels sabis qu'están tot lo dia ab la palmeta als dits.

BONAVENTURA BASSEGODA.

SANT LAIM NAVEGANT

PER GABRIELE D'ANNUNZIO.

Un dia de sol, un pescador provehit de sas nansas, devallà fins a la vora del mar y feu via cap al Mitjorn, tot caminant descals per demunt de la sorra, en la que'l salmástich blanquejava assi y allà ab la puresa y resplandor del cristall. Regnava un silenci imponent y las ayguas apenas onejavan. L'home arribà fins a un punt ahont un tros de riu desembocava al mar, y com que baixava poca aygua y quedavan en descobert forsa trossos del llit humit y fangós, va arrebossarse las calsas y va atravessar-lo fàcilment. Un altre tros de riu fluhia més enllà, y'l paradís del delta, ab las abundosas filtracions, era esplendorós de vegetació, de corredissas y de canturias.

Per demunt del cap del pescador s'alsà un vol d'auells ordrenats en triàngul, y ab joyosa cantadissa s'entafuraren pels arbres. Atret per reclams tan falaguers y melodiosos, arribà depressa a l'altra banda y enfilà la boscuria, revifantse al enfonzar las plantas de sos peus, encesas pel contacte de la sorra xardorosa, en la frescor de l'herba, mentres sos ulls, cansats de las blancors salinosas, reposavan en el vert del fullám y de las matas.

Una dolsa deesa de pau beatificava la selva en aquella hora. D'un arbre al altre's comunicavan las canturias, al peu de las socas esclatavan estols de flors escampant flayras, y cap amunt, entre mitj de las clapas resplendentas del fullatge, el cel també floria. Totas las criaturas en aquell refugi fruhian lliurement de la vida. El ressó dels passos tranquils demunt de la molsa embadalia l'ànima d'aquell home, qu'atravessant la mansuetut amorosa d'aquells indrets, se sentia com embolcallat per una unció piadosa, com si un balsam meravellós purifiqués son esperit y esvahís el cansanci de sos membres.

Mes al arribar al mitj de la selva, un miracle's complí devant de sos ulls. Ajegut demunt del natural bressol de l'herba, hi havia un nin que somreya, tendrament lluminós, de forma candorosa, com si fos fill dels homes y de las flors. Sa carn se plegava en anells rosats a las munyecas, als tormells y al clatell, y sos peus acabavan en aquellas

vagas arborescencias ab que'ls antichs estatuaris adornavan las estatuas de Dafne transformada en llorer. Els arbrissons flayrosos murmuravan a son entorn un oreig musical, suau com el bronzir de las abellas primerencas al arribar el temps de las mels.

El pescador s'aturà tot encisat. De sobte, brollà de la terra un vell, ab rulls abundosos, cubert per la barba'l pit, la testa cenyida per una mitra d'or, y ab tot l'aspecte d'un patriarca.

—«Recull al nin y pòrtal a ton senyor. Tindrás vida llarga y regalada, y sempre treurás las xarxas del mar ben plenas de peixos.»—

Aixís parlà'l vell; y tot de cop se esvahí com un'ombra dins del esclat de sol. El bon pescador girà la vista entorn sense saber qué fer. Els arbres mogueren sorollosament son fullám al impuls del ventijol, y un escamot de cabrits s'esmunyí per entre las matas floridas.

Un cop ben plena d'herba una de sas nansas, hi colocà'l nin, y s'entornà a través de la selva, portant la càrrega demunt del cap. Y com que, ab el ritme onejant dels passos, el bressol de vimets brandava, l'nin se va adormir plascévolament al arribar a la vora del mar.

A la falda d'un puig y dintre de gran palau, hi vivia'l senyor de las terras maritimas. Era benigne ab sos vassalls com un pare ab sos fills, y estant a punt de traspasar els lindars de la vellesa, gaudia de la pau serena que li donava la temensa divina.

Boscurias inmensas plenas d'arbres fruyters y flayrosos, creixian ufanosas al voltant de son palau. Las mulas y'ls cavalls restavan vagatius vora las gripias rublertas d'aufals y de garrofas. Els cups soterranis eran sempre plens d'oli. Tan grossa era la provisió de blat que las sitjas grandissimas estavan obertas constantment pera satisfer las necessitats de tothóm, vassalls y forasters, aucells y pobres. Y las bremas eran tan abundosas, que per la tardor, quan se cullian els rahims, llargas corrúas de someras creuhavan nit y dia llurs dominis, portant per tot arreu el regalat present de la beguda saborosa.

Dins del palau, els patis de marbre, com els atris d'un sobirà, eran plens de jochs

d'aygua, de tarongers, d'estatuas, de patjes y de gossos. Las parets de las cambras eran cubertas de preciosos cuyros, ab relleus de drachs y d'héroes llegendaris, ab incrustacions d'agata, de jaspi y d'avori d'elefants y d'unicornis. Els enteixinats y cobricels de fustas aromosas, de metalls y de teixits estranys, s'enmirallavan, com dintre d'espills clarissims, en els mosaichs polits dels paviments. Extensas galerias, ab restalleras de columnas de pedra numidica, devallavan per la falda del puig fins a la sorra de la badia, en quinas ayguas la pesca hi era ben abundosa. Dessota d'una d'ellas, s'hi obrian els galliners, cuydats y dirigits per gent molt entesa. Cada any els candiotas, els sarmatas y'ls saxons, els provehian de cinchcents girifalts, y després d'astors blanchs de l'Àfrica, de sacres tártars de pelegrins irlandesos, de túnics germánicas y de falcons provençals. Per la banda de Septentríó, s'extenia'l parch, ple de boscatjes salvatjins, en els que hi pasturavan deu mil cervos y seixanta mil faisans.

Homes destres en las obras de cant y en tocar esturments armónichs, afalagavan l'ànima del senyor y de sa muller, asserenavan llurs vetllas ab sos concerts, y embolcallavan els festins d'artística joia. Un ungüentari trevallaya constantment en la composició de perfums; y un monjo, qu'havia après entre la gent de l'Arabia'l fer us de las herbas medicinals, cercava en va, feya ja molt temps, entre'ls vegetals indigenas, el remey capàs de trencar la esterilitat en las entranyas femeninas.

La muller del senyor, infeconda, passava'ls dias embolcallada en una melangia nadiua. Sos ulls resplandian ab la puresa del ambre electre. Sota sa túnica's dibuixavan sas formas de virginal juvenesa. Y quan ella pujava pels grahons de pórfir, ab las mans extesas cap al altar, els cabells desfets li inondavan el rostre estátich y li donavan una apariencia de deesa.

El nin va ésser rebut al palau com un present del cel; y per totas las terras del voltant s'esbargi la nova ab rapidesa, y'ls vassalls venian de tots indrets afanyosos pera véurel.

Alashoras el senyor magnífich disposá que's fessin espléndidas lluminarias. En se-

nyal de felicitat, devallaren pels puigs rius veritables de vi blanch y vermell; se buydaren jerras de mel aromosa de farigola; s'assaboriren fruytas de la grandaria d'una testa d'home; se mataren mil vadells en un sol dia, que foren rostits en las cuynassas fumejantas; se degollaren setcents tossinos, grossos com rinoceronts, però de carn més tendra que las cuixas d'un anyell. Els caps més saborosos de cassa y de pesca foren repartits a dojo demunt de safatas d'or; y del ventre dels volatils y dels peixos varen sortirne pedras preciosas, anells, collarets y medallas, barrejat ab pansas de Corinte, ab nous, ab olivas y ab confituras d'Italia.

En els llochs més elevats s'hi varen encendre fogueras de fustas aromosas y gran nombre d'atras de vent, clarejant tan gran tros de mar, que las galeras venecianas y'ls vaixells de corsaris argelins, al ovirar desde lluny aytal resplendor, varen jurar qu'havian vist l'incendi d'una ciutat fabulosa. El fum de las rehinas balsámicas muntá cap al cel en globadas espessissimas, canturias religiosas ompliren l'ayre dolsísim, carregat de perfums, y tots els caps se cenyiren de coronas.

Al infantó li varen posar Laim per nom. Ajegut dintre d'un bressol admirable, compost d'una gran petxina extranya sostinguda per dos tritons, girava'ls ulls entorn, y sa somrisa resplandia ab la humitat argentina d'una flor esponcellada. Arribaren las didas, donas triadas entre las millors del poble, de pits grossissims, rosadas de salut. Però ell apartá sa boca, desdenyant sa llet, deixantse nodrir no més que per una cerva de pell daurada. La mansa mamífera restava llargas horas aprop del nin, extesa als peus del bressol, menjant fullatje tendre, rovellons, blat de moro, y bevent en un vas de cristall las natas més puras. A sos udols tremolosos y dolsissims responia'l nin ab una joia y una vivor de moviments qu'animava totssos membres; y l'anellet de sos llabis s'obria espon-taniament en una rialla.

Ab rapidesa prodigiosa passá en Laim de la infantesa a l'adolescencia. Tingué la testa d'un dioscur, tota negra, ab rinxos semblants a las brancas floridas dels jacintes. En son cos hi resplandi la bellesa d'un Baco jove, l'armoniosa composició d'una estatua fidiaca. El

tors era una obra viva de cisell, perquè las costellas se dibuixaven dessota la forma naixent del tòrax; el joch dels biceps en els brassos, perfectes com aquells del Antineu, marcava demunt de las espatllas alguns clotets lleugers, d'una mobilitat extremada. Els flanchs s'insertaven a la esquena ab una inflexió serpentina de gimnasta; la musculatura de las camas tenia la mateixa llargaria y agilitat de dibuix que la d'un efebo ateniense; sos peus esbelts y níviosos, d'atleta corredor, se relligavan a sos tormells, acabant ab uns dits que semblaven un manat d'arrels tendrissimas. Y tota sa persona gaudia dins del equilibri de la gracia y de la forsa, ab flonjas debilitats de cera cubrint sólidas conjuncions d'acer.

Aixis fou esculpida sa imatge, en una lliga de metalls nobles, per un mestre del art del cisell, de qui no sabem pas com se deya, ni d'ahont era.

El jove Laim no fou aficionat als cavalls, ni al astors, ni als gossos; però manejà l'arch ab més destresa que un sagetari parth, sense que may, per això, las fletxas d'argent de son buyrach ferissin a cap bestia per entre mitj dels arbres. Lo que sí l'atreya ab forsa irresistible eran las grandiosas lluytas épicas dels esquals dintre del golf, quan arribava'l temps dels amors. Aixis que'l silenci dels mitj dias li portava'l ressó del brugit y la maror de la batalla, tot ell botia de joya, y poch a poch, sense fer soroll, y d'amagat de tothom, s'escorria, ab l'arch al puny, fins als jardins, aferrat a una corda feta de palmas entrellasadas, y atravessava'l boscatje, fins arribar al promontori.

Dugas alzinass semblantas a monuments titànichs de l'època llegendaria, feyan com una mena d'arch de triomf de doscents pams d'alsada. El sol llumenava ab sas clàrors argentinas las escorsas centenarias, y més enllà de la portalada vegetal els laberintes de la boscuria's fonian entre verdors ombrívolas. El jovenet s'aturava devant del llindar florit, corprès per la dolsa grandesa de la solitud. Mes aixiribintse al ressentir la maror llunya, na, apretava a corre, botent per entre mitj de las socas revellidas y del herbam altíssim, pujant escalas fetas d'arrels, salvant obstacles d'arbrissons entrelligats y esmunyintse

per sota'ls atapahits brancatjes ab l'agilitat febrosa del llebrer cassayre flayrant de ben aprop un escamot de llebras. El brugit de la lluyta esdevenia cada volta més proper y més terrible. Y tot de cop el mar, clos dintre d'un gran amfiteatre de rocas gegantinas, se li presentava ab lluhissors espléndidas; y més de tres mil esquals batallavan furiosos a flor d'aygua.

Era un espectacle magnífich. Desde dalt de tot del promontori'l jovenet seguia ab la vista totas las peripecias de la lluyta espléndidament llumenada per la llum solar.

Els peixos, grossasas quimeras d'aygua salada, moradenchs y verdosos del llom, y ab sos ventres blanquinosos, armats de closcas ossosas y d'una gran dent de narval, se removian y serpentejavan, entre mitj d'un onegar furiós, botent a fora de l'aygua y capbuscantse sorollosament pera tornar a sortir ab una rapidesa indescriptible. El llampegueig de las llargas espasas d'evori, las lluhentors dels cossos oliosos, els ruixims irisats d'escuma en que's fonian las onas batudas forsudament per las cüas escatosas, la escumejanta blancor de la inmensa extensió d'aygua, tota aquella ceguera de feridas y aquella fortor penetrant de sanch y de greix, excitavan poderosament al jovenet qu'embadalit s'ho contemplava.

Els cadavres esgroguehits, ab el ventre enlayre, en el que l'adversari havia deixat l'arma, s'anavan a esclafar, fuhetejats per las onadas, contra'l rocám cantellut de las riberras. Hí havia esquals que, sortint de la maror de la batalla esdentegats y ab las barras mitj partidas, batzegavan ab las darreras convulsions de la mort y mudavan de colors. Trossos d'evori eixian de las escomesas rabiosas, llensats a gran alsada, y's creuhavan maravellosament demunt dels cimalls blanquissims dels núvols assoleyats. Algunas parellas de batallayres, separantse delesbart inmens, s'escometian ab furia prodigiosa. Las grossas tacas de sanch qu'envermellian las ayguas agitadas, eran ben prompte esbargidas a cops d'aletas y de cüas; y'l nombre dels morts creixia ràpidament, sobrepujant de molt al dels qu'encara guardavan un feble alé de vida.

Alashoras en Laim, sentintse invadit, devant d'aquella furia destructora, d'un brahó

ferotje, extenia l'arch y comensava a etjegar sagetas. Las punxas agudíssimas s'endinzavan quasi senceras en aquellas carns tovas, y las sagetas, al quedarhi clavadas, tremolavan per un moment. Com que'ls peixos, sense cuydarse de las novas feridas, repreñian la lluyta ab més rabia, l'extermini esdevenia complert al cap de poca estona. Las ayguas remogudas s'anavan apaybagant, las escumas se fonian; y la tossuderia del viure provocava en aquells cossos algunas palpitations supremas d'aletas y de cúas, algunas débils esgarrifansas en las escatas feridas. Y com que tots aquells cadavres, onejant de ventre enlayre, brillavan ab lluhentors argentadas, aixams de voltors escollerats sortian del rocám y esvolategavan al entorn en cerca d'un bon ápat.

Aixis se va despertar en Laim l'esperit guerrer; y un desitj d'aventuras per las terras de l'altra banda del mar va encendres dintre d'ell ab forsa irresistible. Se passava horas y horas contemplant com esclatavan las onadas demunt de la platja, cóm avensava la maror y cóm las velas llatinas s'esvahian al lluny, en las regions lluminosas d'alta mar.

Quasi bé sempre, assegut als peus de la senyora, entre las columnas d'un pórtich, repetia, demunt d'un esturment de tres cordas, las cansons dels mariners.

En els intercolumnis penjavan moltes garlandas de flors; y á fora, en la badia xardorosa y plena de calma, las tortugas marinas dormian á flor d'aygua, oferint al sol las amplas closcas resplendentas com l'ambre més pur.

En Laim, tot de cop, llensava l'esturment y's posava á plorar, perque havia vist apareixe al horitzó la proa d'una galera.

El senyor y sa muller, ignorants del motiude tanta tristesa, varen cridar al palau, per aixebir-lo, als joglars més famosos y á las danzatrius més lloadas de tots els realmes cristians; ordenaren festins en honor seu, compostos de menjars may servits fins alashoras, que foren assaborits al so de las arpas y entre chors de donzellas; li oferiren cavalls enflocats ab gorniments plens de pedras preciosas, y armas riquissimas eixidas del cisell dels argenters de més nom; y disposaren en el parch una gran cassera, en la que, per es-

pay de tres dias, se mataren doscents isarts y noranta singlar's.

Mes, quan per fi en Laim va demanar un navili, el senyor va aplegar als mestres d'aixa, als calafats y als artistes navals de totas las terras, provehintlos abundantament de tronchs de cedre, de lli d'Egipte y de metalls de totas menas. Ab deu mesos de trevall, la nau estigué llesta.

Era una galera ab cinch ordres de rem's. L'arbre mestre, més dret y més inflexible que un pi de la montanya Ida, encerclat d'argent y d'or y coronat d'un gall grossissim y flamejant com un far, duya una gran vela quadrada y dugas velas triangulars. Resseguia la proa'l cos magnífich d'una sirena, pintada al encáustich, que, ab gesto vincladis y graciós, alsava'ls brassos enlayre, abastant ab sos peus la carena del navili. Un enfilall de marrechs báquichs, destrament esculptats per sos costats, el voltavan donantse las mans, esgrananthi totas las actituts d'una dansa esbojerrada. El cedre inmarcible resplandia per tot arreu, entre las motlluras de sántal y d'evori. Els pabellons, guarnits ab ricas estofas asiáticas, onejavan demunt del pont, ombrejant las pilas de coixins y'ls lliis de plomas; y tota la galera tenia l'apariencia d'un navili reyal en el que un sobirà ditzós volgués gaudir del amor de sas esposas.

El dia senyalat pera llensarla á l'aygua, vingué una gran gentada de totas las terras dels voltants. En Laim estava radiant de joya, y'l senyor y sa muller fruhian no més que de contemplarlo.

Quan la galera fou alsada á pes de brassos y acompanyada fins al mar, un crit inmens de maravella sorti dels pits de la munió frenética, y s'esvahi, repetit pels ecos, en tota l'amplada del golf. El demati era clar y esplendorós com si tot fos dintre d'una campana de cristall; y'l mar estava tan quiet y tranquil, que las transparencias de sas ayguas deixavan veure sas fondarias verdosas.

Després de las tendras despedidas y dels adeusiaus melangiosos, en Laim s'enfilá dalt del pont. Cinquanta remadors, tots nusos, ab els cossos recentment fregats ab oli d'olivas y polvos groguenchs, tots ells de gran vigor muscular, ab la testa estretament cenyida per una corda perque ab l'esfors no esclatessin las venas del front, s'acotaren de-

munt de sos banchs, tots á la una, ab el rem al puny; y la nau avensá majestuosa-ment, essent victorejada per la munió qu'omplia la platja y las barcas que formiguejavan en la badia. Mes, tot de sobte, un pressentiment de desgracias feu tremolar al senyor y á sa muller, aixordats per la cridoria de las aclamacions, qu'omplia l'ayre.

Traducció de

S. VILAREGUT.

(Seguirá.)

TEATRES

LA VITALIANI.—MARIA STUART.

La Vitaliani torna á actuar en el teatre de Novetats. La simpática actriu quina fe, quin entusiasmisme y quina modestia podrian servir d'exemple á tants y tants artistes pretenciosos com corren per aqueixos mons de Deu, torna á visitarnos agrañida sens dubte á la bona acullida y als aplausos sincers que meresqué l'hivern passat d'aquella part del públich barceloní que va saber reconeixer el seu talent. ¿Qué hi fa que aqueixa part fos petita, si estava formada per lo més intelligent y lo més entusiasmista de nostra terra? ¿Ho ha sapigut comprendre la Vitaliani aixó, y fent cas omís de la qüestió econòmica, torna á darnos las gracias, tal volta ab la secreta esperança de conquistar als indiferents? O, pel contrari, creyent que l'apatia del gran públich barceloní es deguda á defectes propis, ha arribat á dubtar per un moment de si mateixa, y—ver apóstol de son art—torna coratjosa á la lluyta ab més fe y més entusiasme qu'avans?

Si es lo primer, els pochs fidels, els pochs qu'aném al teatre de bona fe pera veure art serio, li agrañim de debò; mes si es lo segon, la seva desilusió será gran. Ab bona fe, ab modestia y fent art, no n'hi guanyará cap de diner aquí á Barcelona. Pera lograr aixó's necessita tot lo contrari. Ja li dirém nosaltres lo que's necessita si promet no escoltarnos. Se necessita tenir moltes pretensions, molta barra, fer molta reclame, tenir molts vestits elegants y moltes joyas, encara que siguin falsas, y ferne ostentació; se necessita saber arribar á temps, en una temporada en que nostra burguesia no tingui lloch millor que'l teatre per aburrirse, y saber prepararli un bon bressol, un bressol de comedias senzillas que no reclamin atenció sostinguda; qu'en lloch del silenci sepulcral ab que'l públich té d'escoltar un drama interessant—silenci que implica moltes privacions—l'obra'l fassi riure continuament, y durant tota la representació pugui regnar aquella agitació y aquell brigit necessaris pera que cada hu-

pugui fer tranquilament el seu fet sense protesta dels altres. Negocis, vestits y sombreros, petits secrets transmesos á cau d'orella, miradas que parlan, diálechs per telégraf sense fils, estisoras que may paran, gelos qu'esclatan, pessichs que's perden, vanos que s'obran y's tancan, carmel los que's follen, gemelos que penetran, riallas distretas, etcétera, son petits elements que contribuïxen á fer passar agradablement una vetlla. Y aixó sols en obras lleugeras es possible, ab la ventatja qu'a més á més tenen, de qu'en qualsevol moment que's vulgui fixar l'atenció en la escena, tot seguit se troba'l fil y tot seguit se pot riure un xiste ó fruhir ab un petit diálech sempre interessant per aquella gent tan distreta y tan prosaicamente ocupada.

A més d'aixó's necessita saber presentarse ab molta ostentació, afectant gran suficiencia y desinvoltura, y si l'actriu té'l talent de triar obras en que hi hagi dugas ó tres escenas—no més que dugas ó tres—sensacionals, saberne treure tot l'efecte ab molta sonoritat, ab molt moviment, ab molta pose.

En fi, s'necessita usar de tots aquells recursos propis dels cómichs amanerats y pretenciosos á que está acostumat un públich rutinari y distret com per desgracia es el públich barceloní; y com que la Vitaliani no'n té cap d'aqueixos defectes (ans al contrari, fa art veritable ab sinceritat, ab sobrietat y ab conciencia), y com que'l seu repertori es escullit y no s'hi pot anar pera riure y passar el temps, sinó pera sentir, es clar qu'ara com avans tindrà de contentarse ab uns quants escullits.

En la curta temporada's anuncia la Vitaliani, á més d'un repertori triat, algunas novetats. Per ara's ha donat la traducció d'un vaudeville francès, *Le carambole dell'amore*, quina acció molt moguda, especialment en els dos últims actes, está desenrotllada ab trassa, y quin diálech es viu é intencionat com acostuma á ésser en las obras mestras d'aquest género.

En Duse es qui's va agradar més, donant molta vida al estafalarí personatge que interpreta, sens exagerar com feren en alguns moments en Sainati y en Rizzotto. La Vitaliani hi té un paper de molt poch relleu, que diu tal volta ab massa serietat, donat el carácter de l'obra. Evidentment no pot sortirse del art serio. La Farina molt expressiva, y ls demés contribuïren á lograr un conjunt ben discret.

La segona obra que's han donat com estreno—segurament no s'ha representat may á Barcelona—es *La vita color di rosa*, dels senyors Berciére y Koch, que probablement nasqueren á principis del sigle passat y foren uns bon-jans ja en aquella época; tanta es la tranquilat y la bona fe, no exempta d'una certa malicia, de que fan gala en aquesta obra que no té prous defectes ni prous actes

per ésser un melodrama vulgar, y té en cambi pretensions filosóficas y psicológicas que fan somriure. Com que no l'hem de tornar a veure, no hi ha cap necessitat de detallar els grans defectes de que adoleix, defectes qu'en definitiva—encara qu'en grau superlatiu—son els mateixos de tot el teatre neo-romàntich francès de mitjos de sigle, pare putatiu del melodrama modern.

Mes ¿per qué s'ha recordat la Vitaliani de desenterrar semblant *esperpento*? Sens dubte fou un dia aplaudida interpretantla devant d'un públich senzill, y no s'ha recordat de que'l temps y'ls gustos passan. Y es més extrany encara quan l'obra no's presta a lluhiment. Tant es aixis, que, a pesar del talent de l'actriu, sols en un moment va lograr interessarnos: quan en el quint acte li diu son marit que sa filla es morta. La Vitaliani va tenir l'altra nit un rapté d'inspiració, un d'aqueixos raptés en ella característichs que ns fan oblidar lo absurdo y fins lo ridícul de l'obra devant de la sinceritat, passió y forsa ab que la intérprete exteriorisa'ls seus sentiments. Però es clar que fins la interpretació d'aquesta petita escena produheix escàs efecte en el públich, que durant tot el drama no ha fet més que riure. Els demés actors trevallaren a consciencia. El decorat molt pobre, casi miserable.

Si, en un ordre purament psicológich, fos possible establir una escala que comensant per Sardou acabés en Shakespeare, trobaríam a n'en Schiller aprop de mitj camí. Tanta diferencia hi há, baix aquest punt de vista, entre una *Mme. Sans Gène* y una *Maria Stuart*, com entre aquesta y una *Lady Macbeth*, per exemple. En Sardou, com autor més modern y més artificios, s'apodera d'un tipo històrich y, mestre com es en recursos escénichs, fa un drama que distréu; en Shakespeare, enamorantse d'una tradició, li dona vida esplendorosa y comunica als personatjes d'ella'l calor de la seva imaginació exuberant y la grandesa de la seva visió genial dels sers humans. En Schiller, més efectista qu'en Shakespeare, no es tan habili-dós com en Sardou; però es més humà que aquest sens ésser tan profund com aquell. Aixis si per casualitat el tipo de Maria Stuart hagués enamorat als tres, en Shakespeare n'haguera fet una tragedia incomparable, en Sardou un melodrama refinat, en Schiller—aixis va ferho—un drama tràgich interessant.

El tipo de Maria Stuart que presenta Schiller no es ni més ni menys que'l tipo de la tradició engrandit y hermozejat per l'aureola del martiri. Per la seva part poch hi ha posat l'autor. Resulta del conjunt de l'obra un tipo acabat, un gran tipo si's vol, però massa trevallat. Sols després de tiradas inacabables y de relacions y parrafadas llarguissimas

arribem a compèndrel; y essent un personatge sujestiu més per sa desgracia que per sa complexitat, may li surt al autor retratat en una frase gràfica y verament inspirada. Y lo mateix passa ab els demés personatjes, qu'enrahonan pels colzes explicant y repetint las respectivas historias ab una minuciositat desesperadora que no'ls hi evita a n'alguns el sortir borrosos. Si Mortimer, Talbot, Pauleto y'l baró de Burleigh, després de tants esforços quedan ben retratats, la reyna Isabel y'l comte Leicester resultan indecisos y molt inferiors a la seva reputació històrica. Tot aixó fa que'l desenrotll de l'obra de Schiller resulti pesadíssim, arribant a cansar en algunas escenas. Y no obstant, tota reducció d'ella, com no sigui en petits detalls, la perjudica notablement. Per xó trobem que *Maria Stuart* no es un'obra genial, y l'arreglador ó reductor se troba en grave compromís devant del dilema d'ésser ó pesat ó poch clar.

La reducció italiana qu'ha representat la Vitaliani va semblarnos feta ab molta consciencia, en versos correctes, si bé arcaichs, lo que ns fa presumir qu'es ja antiga. L'autor ó autors, quin nom ignorém, resolgueren la dificultat tallant casi bé mitja obra, però ab discreta selecció. El paper de Maria'l conservan casi en sa integritat, per lo qual destaca notablement per sobre'ls demés, que quedan borrosos é indeterminats. Aixis per exemple Mortimer, un dels millors tipos de l'obra, ens deixa frets al suicidarse, perque ab las supressions dels dos primers actes y de tota la escena final del tercer no'ns hem pogut fer càrrech de tot el fanatisme y de tota la passió desenfrenada qu'agitan aquell cor enamorat de la reyna cayguda. Mes l'arreglador ho ha sacrificat tot al tipo de la protagonista, y just es confessar que aquest—també'l més ben dibuixat per l'autor—resulta interessant y a voltas grandios. La escena capdal del tercer acte entre las dugas reynas corprén de debó, havent trobat l'autor accents de verdadera passió. Y lo mateix passa ab las escenas finals del quint acte, d'un sentiment, d'una melangia y d'una dignitat extraordinaris. Si'ls tipos d'Isabel y altres, aixis com determinadas situacions, no resultan prou clars, més hem de culparne al autor, per la seva difusió, que al arreglador, obligat a ésser més sobri.

El paper de Maria Stuart es paper de proba per una actriu dramática: de manera que sortirs en ayrosament ja es una gran victoria. La Vitaliani va fer més: va demostrar que, contra lo que molts diuen, encara hi há qui pot atrevir-se ab las grans creacions tràgicas antigas; va probar que qui sab sentir y compèndre aquests tipos extraordinaris, pot sentir la seva ànima d'artista y encarnarlos ab forsa, sobrepujantse a si mateixa.

La Vitaliani no té pas facultats excessives, y realment en moltes ocasions ella mateixa, en sa modestia exagerada, sembla que desconfia de sas forsas. Y no obstant, arribat el moment, creix d'un modo extraordinari, la seva figura s'engrandeix, el seu rostre s'anima ab expressió extranya, el seu gestó's fa ample, majestuós, y l'actriu se mou ab solemnitat y grandesa. La escena del tercer acte ab la reyna Isabel va demostrar tot aixó. A pesar de sa veu escassa, la Vitaliani hi va obtenir un gran triomf. D'igual manera va dir ab gran sentiment y sinceritat las escenas del acte quint, escenas que, si no de lluhiment, son també de proba pera una actriu. Qualsevol actriu de menos conciencia qu'ella hauria procurat buscar un efecte fácil ab el ploriqueig y'ls sospirs fondos, mes la Vitaliani sab prou bé que aquests recursos son de mala lley, y que no'ls hi aplaudiria may un públich inteligent. Sobre tot en un tipo com la reyna d'Escocia, que deu conservar fins al ultim instant aquella serenitat y aquella dignitat sobiranas ab que la embolcalla la tradició. Per'xó si alguna censura tinguessim de fer la fariam pel final, un xich d'apoteosis, ab que's clogué la representació. Tal volta

essent menys humà, en el sentit genèrich de la paraula, resultaria més gran y més artístich que Maria pujés els grahons del cadafalch ab major serenitat y fermesa.

Els demés, considerats en conjunt, no estiguèren de bon tros a l'altura de la Vitaliani. Entre ells se distingi en Carles Duse, que digué la escena del quart acte, en que tracta de justificarse, ab tota l'habilitat, imperi y persuasió propis d'un tipo com Leicester: un egoista inteligent que coneix la forsa de las sevas armas. La Campi, a falta de sentiment fondo, fa de reyna Isabel ab convicció, no deixant de donar al tipo una certa majestat ab sa figura arrogant. En Rizzotto diu discretament el paper de Mortimer, que, com hem dit, per las supressions resulta desayrat, y'ls demés arrodoniren un conjunt relativament acceptable, tenint present lo qu'estém acostumats a veure.

Lo que no pot anar ni ab rodas es el decorat y la presentació escènica, que, salvant alguns trajos propis de l'època, resulta destestable. Però la veritat es que seriam injustos ab la Vitaliani volent ésser exigents en aquest punt.

EMILI TINTORER.

NOVA MUSA

Sentint cantar cançons catalanas.

¿Qui ets tu? ¿Per qué somnis
ab un llibre estret al pit,
tot dibent las melodías
qu'agombolan l'esperit?

Tu portas, com reliquiari
d'antigas generacions,
lo tresor hereditari
de las íntimas cançons.

Quan ta veu rossinyoleja
traduhintnos eixos fulls,
secreta llum espurneja
dins la negror de tos ulls.

L'aixám d'abelles que tresca
pels vergers del ideal,
ha fet una dolça bresca
dins la soca patriarcal.

El solar de Catalunya
son brancatje protegeix,
y de la mel que vessunya
l'ampla soca te nodreix.

Mes que'l llibre y l'assamblea,
mussa de la gorga d'or,
guanyas soldats a la idea
que té un eco dins ton cor.

Com la flor tendra y menuda
refresca'l recort sublim

de la serra cantelluda
hont va néixer dalt del cim,

aixís, al badar tos llabis
el perfum de la cansó
de la gran patria dels avis
ens recorda l'horitzó.

Tu ets alé de primavera,
esperansa que somríu;
tu ets l'aureneta primera
que saluda al cel d'estiu.

Tu'ns transmets eixa alenada
d'un ardit renaixement
que ab espléndida brotada
fa florir el pensament,

y feconda las despullas
de la herencia maternal,
y aixeca al cel las agullas
de la nova catedral.

Quan ta veu ens-encativa
com tendre *von veri von*,
al teu front de lluny arriba
la claror d'un día nou.

Invisible una senyera
dins sa llum sembla onejar.
Per demunt ta cabellera
l'hem sentida bategar.

JOAN ALCOVER.

¿CULPABLE?...

El jardí restava en un silenci solzament interromput pel remoreig dels y apacible dels arbres al ser mogudas sas fullas per un oreig tebi y suau.

Las flors embaumavan l'ayre; de las oberas finestras de la casa s'escapavan torrents de llum que feyan recular las ombras de la nit cap á un extrém del jardí, ahont las plantas s'hi atapahian més, com volent defensar el lloch d'una claror profana.

En aquell reconet ahont la espessa y arrapadissa eura hi feya com una glorieta, qué bé s'hi estava!

Tu, ab ton caparronet ros decantat sobre mon pit, m'explicavas las penas d'un mes de matrimoni ab un home per tu odiat, ab un home á qui sa edat avensada feya inútil pera las lluytas amorosas.

Quina parella feyau! Tu, exuberant de joventut, de forsa, de bellesa: ell, decrepit, xacrós, lleig y lasciu com un sátir!

M'ho explicares tot. Ton cas no era nou. Un pare que, ¡infelis!, creya sa joventut eterna, y una mare estúpida, miserable, que sols pera sostenir el luxu escandalós en que vivia't *vengué* com se ven una cosa qualsevol.

Tu culpavas al home que's deya ton espós, y la culpa no era pas tota d'ell: la culpa la tenian ton pare ab sas continuas disbauxas y ta mare ab l'insà afany de sostenir una posició que no li corresponia, y que vos precipitá á un abim de miseria qu'ells dauravan ab tota mena de trampas y d'engany.

Jo ho sabia tot aixó; t'estimava, y m'havia fet el propòsit de treure del ambient pernicios que respiravas. Desgraciadament mon anhel no pogué realitzar-se, perque tos pares disposaren de tu com el jugador encegat disposa de diners que no son seus, y't feren esposa d'un home á qui no podias estimar, sols perque aquell home ab sa riquesa podia restituhir lo qu'ells havian follament malmercat, y perque podia mantenir els vicijs del un y fomentar l'afany d'ostentació de l'altra.

Vaig procurar impedir el sacrifici á que tos pares t'obligavan, y vaig ser ignominiosament expulsat de casa teva. Prou ho sabs; prou sabs que ma desesperació va ser fonda,

sens exclamacions, sense llágrimas. Ab el cor trossejat vaig fugir lluny, ben lluny del lloch que cobejava tals infamias. Però mon pensament va restar vora teu, y no podia acostumar-me á no véuret. Y vaig tornar, y vaig saber lo que'm temia. Y vaig rondar aquell jardí, mut testimoni de nostre amor, avans alegre, atrayent, y ara trist, repulsiu com si transcendís á n'ell la repulsió que inspira... ton espós.

Ta condició d'esclava d'un home fastigós qu'en ta cambra nupcial t'havia exigit pactes repugnants, te portava á mi, al home á qui jurares amor per tota ta vida. Com altres dias, estava jo contemplant aquell lloch ahont t'havia conegut, quan de prompte vaig sentir ton amarch plor, vaig sentir que'm cridavas, y vaig saltar la tapia pera consolar-te, pera renovarte mos juraments d'estimació verdadera.

El raig de lluna que curiós aclaria las poéticas ombras de la glorieta, llumená de ple, com una aureola, ta hermosa testa. Ab quina delicia respirava jo ton alé ardent y perfumat! Vaig mirarte, y tos ulls intensament negres se fixaren en els meus: ens comprenguerem. Instintivament nostres brassos s'enllassaren fortament, nostres llabis ardents, frenétichs, s'ajuntaren, nostres cors sentiren un desitj foll de mutua possessió...

Després nostres cossos se deslligaren pausadament, tristament... y més tristament ens separarem. Tu quedares plorosa, pensativa, sentint remordiment per la falta comesa; jo vaig endevinar ton pensament, y, respectant ton dolor, poch á poch vaig anarmen, abatut, sospitant que t'havia perdut per sempre.

A. FONT Y LAPORTA.

CONSCIENT

El patir d'aquella dona enclotada al catre era indescriptible. Estava agonitzant, morint de miseria en un quarto fosch, humit y esquitit en extrèm, ab clarianas al sostre per las que's filtrava un fret gelador.

Al costat mateix del catre, hi havia un bressol mitj esbardellat, dintre'l quin dormia, ab són felis, una noyeta d'uns dos anys, á la que's mirava sempre aquella desventurada, mentres veyia venir la esglayadora mort amenantla; y ab sa imaginació, abrusada per la febre, enterbolida per la proximitat de la mort, ovirava mitj confós un horitzó tot negre en quins confins s'hi perdia sa filleta abandonada, sense mare, sense ningú que la guiés per bon camí en els intrincats boscos de la vida miserable, que l'allunyés d'aquella carrera laberíntica, fornida d'abims, que segueix tot sér predestinat á miseria perpetua; carrera qu'havia seguit ella enfonzant-se á cada pas, caminant d'esma, aixecant-se pera caure de nou en tenebrosas fondaries plenas de llot, desd'ahont arribava á sentir la riallada sarcástica dels felissos que vegetan com formiguer, inalterables, sense parar esment en res que no sia pler mundá, soterrant més al desventurat que s'aixafa, fent el sort als crits anguniosos del que s'ofega.

Tot ho veyia aquella dona agonitzant: á sa filla sola, després de morta ella, sens un'ànima compassiva que la ensenyés carinyosa á

caminar, y un cop gran, si arribava á serho, havent de passar una vida terrible, com l'havia passada ella, una vida llarga, molt llarga, que may s'acaba, sempre patint fins á l'hora anhelada de la mort.

Y la imaginació exaltada d'aquella mare volava lluny, fins á veure finir á sa filla en un llit d'hospital ó en un catrot abandonat de tothom, com gos sens amo... com ella moria.

Peró tornava á la realitat, ab sa filleta de dos anys que, un cop morta ella, potser també's moriria de fam en aquell quarto mateix, cridant á sa mare freda y encarcerada que no li respondria may, xuclant, expremet sos mugrons glassats y aixuts, ja agotada la llet del biberó que li portava cada dia una vehina bondadosa...

La malalta entrá en el periodo agónich. S'aixugá la mar de suhor que mullava son front, mirant sempre com encisada, ab ulls lluhents y fondos, á sa filleta adormida á son costat. Després quedá ab la vista clavada al sostre, respirant ab pena y plorant, barrejant-se sas llàgrimas ab las gotas desuor que li baixavan cara avall...

Un llamp degué passar pel débil cervell d'aquella dona, que, alsant-se d'una revolada, agafá á sa filleta pel coll y la escanyá en sos brassos petonejantla frenética, mentres barbotejava:—«Aqui, aquí ab mi... per sempre, ben felissas!...»—Y posant els ulls en blanch, entregá dugas ànimas á Deu.

P. COLOMER Y FORS.

L'ENDEMÀ DELS SEGLES

Tranquila soletat! Pau infinita!

Tot el món es desert d'un cap á l'altre!
Ni un sol alé de vida de la Terra
ne surt. Tot es ben mort! Igualtat bella!

Las flors dels branquillons ressecas penjan,
y un escampall de fullas esgroguehidas
ompla'ls camins.

Las vilas arrasadas
son munt inform de pedras; de las tombas,
assí y allá, las creus boca-terrosas
están. Tot dorm en pau! Res hi há que visqui!

Ni un sol sér nat habita ja la Terra
erma y sens conreuhar. Ja'l sol no escalfa,
y'l mar no besa, mormolant, las rocas.

Un Deu desconegut treu d'entre'ls núvols
sa grapa de gegant, la Terra agafa,
y voltantla ab els dits, com á una esponja
l'apreta fortament.

A torrentadas
cau el pus per l'espai... Es lo que'n resta
de lo que vida fou; es such d'enveja,
de calumnias é infamias...

A la Terra
re's pert, y á lo que un día doná vida
á ella havia tornat, y ella ho guardava
dins l'estuig miserable de sa crosta.

F. PUJOLA Y VALLÉS.

DESDE TARRASSA

ELS AUTONOMISTAS TARRASSENCHS.

De veritable festa patriòtica pot ésser calificat l'aplech autonomista que baix els auspicis del Consell Regional Federalista tingué lloch el diumenge passat en el Circul Federalista de Tarrassa. Acceptant gustosíssims la cortés invitació rebuda, JOVENTUT estigué representada en la vetllada, y puig tan eloquentment se defensá l'autonomia de Catalunya, farém un extracte de lo manifestat pels oradors federals pera que'ls llegidors de nostre periòdich puguin formar-se una idea de la festa.

En el fons del escenari, ocupat per la mesa, s'hi veyan el penó del Consell Regional Federalista, la bandera catalana y la bandera del Circul Federalista de Tarrassa.

Comensá l'acte, y feta pel president senyor Marinell-lo la obertura de la sessió, parlá á continuació'l senyor Paloma, de Tarrassa, qui en fogosos periodos defensá l'autonomia de nostra terra y de todas las regions espanyolas, y atacá ab duras frases el centralisme, que tant si es monàrquich com republica, es sempre ridicul y odiós.

El senyor Tona, que'l segueix en l'us de la paraula, diu que'l centralisme es el culpable de la decadencia d'Espanya, y que Catalunya vol l'autonomia pera salvar-se del naufragi general, com també l'haurian de voler todas las regions que volguessin viure. No comprén que pujan haverhi republicans que no siguin autonomistas, perque la república sense l'autonomia regional y municipal es solzament una disfressa del absolutisme. La república unitaria seria la continuació de la monarquia, al pas que'l federalisme es la llibertat y la justicia, perque s'inspira en la varietat de la naturalesa. Diu que á Catalunya hi há l'autonomisme històrich, qu'es el catalanisme, y l'autonomisme avensat, qu'es federalisme; diu que'l catalanisme, al igual que'l federalisme, vol l'autonomia per todas las regions. Saluda als catalanistas com a germans d'ideas, dihent que las Bases de Manresa y la majoria de periòdichs y entitats que las defensan respiran llibertat, y que per lo tant, qui moteji als catalanistas de reaccionaris, ment descaradament. Invita als obrers á unir-se al federalisme, hont hi trobaran la satisfacció immediata y positiva dels seus ideals de salvació y de llibertat, y acaba dirigint-se á las donas, exhortant-las á inculcar á sos parents las ideas autonomistas qu'acaba d'explicar.

El senyor Fabregat diu que si l'Estat espanyol hagués reconegut las autonomias regionals y colonials no haguera desaparegut el poderiu d'Espanya ni las colonias s'hagueran separat de la metròpoli. Demana pera Catalunya y pera todas las regions la més com-

plerta autonomia politica y administrativa. Califica al lliberalisme centralista d'antinatural y de favoreixedor y causant de la ignorancia y del caciquisme. Diu que'l lliberalisme uniformista no es més que una nova manifestació del despotisme, monàrquich dels sigles XVI y XVII; que la veritable llibertat se funda en la expresió de la vida individual y regional, may en el cessarisme d'un rey absolut, d'una república centralista.

El senyor Pi y Sunyer saluda al poble tarrasench que sempre s'ha sabut sacrificar per la defensa de la llibertat. Diu que'l federalisme es la doctrina més humana y més racional, perque tota la naturalesa s'inspira en l'autonomisme, perque en tots els seus sers s'harmonisa l'individualisme ab el collectivisme. Diu que tots els paissos centralistas han tingut solzament una gloria aparent y passatjera, però que aquells qu'han viscut federativament, encara qu'hagin desaparegut, sempre deixan sentir la influencia y las senyals de sa civilisació. Sols el reconeixement de la mutua autonomia ha salvat á Austria-Hungria; Inglaterra conserva'l Canadà y Australia perque ha respectat sa personalitat politica y social; Suissa viu y progressa perqu'es federal. En cambi, Turquia agonitza perqu'es absolutista y unitaria; Italia viu pobre y mal governada perque la llibertat que la feu naixer l'ha anat ofegant ab la uniformitat; y la mateixa Fransa, ab tot y'l temps que fa que's governa republicanament, may ha vist consolidada la República perque es centralista, bastant qualsevol obstacle, l'assumpto Dreyfus, per exemple, pera fer-la trontollar. Però'l país més castigat de tots es Espanya. «Espanya—diu l'orador—es un conjunt d'antigas nacions qu'encara que's vulguin ofegar es impossible, perque es voler negar la realitat de la naturalesa.» Si vol salvar-se Espanya, té de donar expansió, té de donar autonomia á n'aquests núcleus socials que la forman.

El senyor Lladó (usa la llengua castellana). Diu qu'es negar la naturalesa, negar la influencia del medi ambient, del clima y de la llengua. La patria no es la humanitat, y'ls qu'ho diuhen tergiversan dugas ideas. La patria natural no pot tampoch estar constituïda per cap agrupació variable y tranzitoria com son moltes vegadas l'Estat y la Nació, sinó que la patria natural resideix en la regió, qu'es immutable. La patria dels polonesos y dels boers no serán may Rusia ni Inglaterra, sinó que, pesi á qui pesi, serán sempre Polonia y'l Transvaal. Diu que las regions espanyolas son patrias que viuen agrupadas; la dels catalans es Catalunya, la dels castellans Castella, la del andalusos Andalusia. Sols reconeixentho aixis, y donant l'autonomia que pertoca de dret á cada regió, Espanya será gran y progressiva. Sols els paissos federals han sigut civilisats y

forts: els països uniformistes son sempre'ls cayguts. Esmenta l'antiga confederació grega, y la compara ab la moderna Espanya centralista, l'una triomfant á Maratón y l'altra enfonzantse á Cavite.

El senyor Vallès y Ribot. (Al alsarse es saludat ab forts aplausos.) Recorda que passà sa infantesa á Tarrassa, y saluda á la població que al rejoyenir-lo li dona foras per demanar la salvació de Catalunya. El Consell Regional, diu l'orador, no ha volgut celebrar aquesta vetllada á Barcelona perquè'ls federalistas, igual que'ls catalanistas, devant del penó de las quatre barras, no son de cap ciutat ni de cap vila, sinó que son catalans, y han escullit Tarrassa perquè aquí'ls catalanistas celebraren sa darrera Assamblea, y'ls federals creuen demostrar en aquest acte la germanor natural que hi há entre federalistas, catalanistas y regionalistas.

Diu que, aixis com si vingués una pestey'ls tarrassenchs, vegessin que'l govern no se'n preocupava, s'unirian com un sol home olvidant rivalitats y rancunias pera salvar la seva vida, aixis també s'han d'unir y agrupar en un sol cos pera salvar á Catalunya de la peste del centralisme. Els politichs de Madrid viuen de las divisions y de la ignorancia del poble, fraccionantlo ab lluytas infantils de partit y de bánderia y distrayentlo ab problemas socials que no sab ni pot resoldre, pera que no's recordi del problema capital del autonomisme. L'esclat poderós del catalanisme demostra que'ls poetes, els artistes, els filosofes, tots els homes qu'avans eran pacífichs y de casa seva, s'han posat al costat dels federalistas pera trevallar ab totes sas foras fins á conseguir l'autonomia de Catalunya. Censura l'esperit mussulmá de la rassa que'ns domina y que's deixá pendre las colonias avans de concedirlashi l'autonomia que reclamavan. El federalisme, al demanar l'autonomia de Catalunya, vol també la de totes las regions espanyolas; però si aquestas regions no's despertan, no es llògich que'ls autonomistas catalans distreguin pels altres las foras que bé prou necessitan pera Catalunya (1). Els autonomistas no volen la desmembració d'Espanya, sinó sa salvació; volen que las regions no s'encomanin la peste centralisadora de Madrid, que las mataria. Protesta en nom dels autonomistas del dictat de reaccionaris ab que'ls motejan els centralistas. Diu qu'Espanya haguera sigut gran si al confederarse Aragó y Castella s'haguessin respectat mutuament l'autonomia, que's l'única salvació del poble. Invita

(1) Ideas que sempre hem defensat els catalanistas: trevallar pera nosaltres, donant aixis exemple als de las demás regions pera que treballin per'ells. Molt ens complau que'ls federals catalans compreguin la rahó que'ns assisteix al pensar aixis, y fassin sevas las nostras ideas.—N. de la R.

al jovent tarrassench á estudiar las doctrinas del programa federal en que s'inspira'l Consell Regional Federalista, y á trevallar sempre ab totes sas energias per l'autonomia de Catalunya, y termina saludant als assistents al acte, y principalment als catalanistas y als republicans de totes las fraccions.

Tant aquest brillant discurs com els anteriors foren objecte de calurosissimas salvas d'aplausos per part de la inmensa gentada qu'omplia la espayosa sala de sessions y dependencias immediatas, entre la que hi predominava la classe obrera y molts catalanistas de la població.

ARNAU MARTÍNEZ Y SERIÑA.

NOVAS

Ab el present número, conforme anunciarem, comensém la publicació de *L'Emigrant*, drama inédit de Adrià Gual, y de *L'Inspector Axel Borg*, novela de August Strindberg.

Nostre redactor musical en Joaquim Pena ha sortit pera Bayreuth, desd'ahont enviara correspondencias donant compte de las impresions rebudas en aquell centre del art wagneria.

També's proposa assistir, una volta acabada la temporada de Bayreuth, á la inauguració del Teatre Wagner, de Munich, donantne aixis mateix compte als lectors de JOVENTUT.

El Manifest que acaba de publicar el Consell Regional Federalista de Catalunya no pot menys d'ésser gratissim als que com nosaltres venim trevallant per l'autonomia de nostra patria.

En aqueix important document se pregona, com á problema palpitant del Estat espanyol, el de l'autonomia; problema que s'imposa als mals governs y qu'está, per fi, en vias d'un segur triómf.

Els federals catalans, millor dit, els autonomistas federals de Catalunya, comprenent qu'es precis trevallar pera la nostra regió á fi de dar exemple á las altras regions espanyolas que, més ó menys esmortuhit, senten el mateix desitj que nosaltres, rebutjan tota mena d'unió ab aquells elements y-partits politichs que no vulguin, ab tota sa integritat, l'autonomia de Catalunya, y estrenyen els llossos que'ls uneixen ab els catalanistas, declarant guerra á mort al opressor y odiós centralisme.

El senyor Morera y Borés ha publicat un llibre que porta per titol *Quinze dias á la pre-so*, y en el que's detallen las impresions re-

budas pels nou industrials que voluntàriament se constituïren presos en l'època de la resistència passiva al pago dels tributs.

El senyor Morera y Borés revela tenir condicions no vulgars d'escriptor. La lectura de *Quinze dies a la presó* es interessant, y trasllueix el desengany del autor després d'una campanya seguida ab tota bona fe per alguns, però que no tenia res de pràctica, y que a nosaltres, els catalanistes conyensuts, no'ns podia arribar a satisfer, donchs com a conseqüència d'un aixelabrament momentani, no havia de contribuir de cap manera a dar major forsa als principis

salvadors que defensém, y qu'han de tenir quelcòm més de transcendència que una trista campanya econòmica circumscripita a Barcelona.

Hem rebut el cartell anunciador del Gimnàs-Gibert (Lauria, 43), dibuixat per don J. Gibert y tirat en la litografia de Gelabert.

Ha visitat nostra redacció'l setmanari *Tribuna Popular*, de Petrópolis (Brasil), ab el qual establim el cambi.

Fidel Giró, impressor. — Carrer Valencia, 311.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els treballs se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inèdits.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n farà crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetas.
' Mitj any.	4'50	'
' Trimestre.	2'25	'
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA: Un any.. . . .	9	'
EXTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Céntims.
' atrassat, ab folletins.	40	'
' ' sense folletins.	25	'

BIBLIOTECA «JOVENTUT»

OBRAS PUBLICADAS

	PREUS
Ayres del Montseny , per Mossén Jacinto Verdaguer.....	3
Quan ens despertarem d'entre'ls morts... , per Enrich Ibsen (traducció catalana).....	2
Ton y Guida (<i>Hänsel und Gretel</i>), llibre de Adelaida Wette, música de E. Humperdinck (traducció de J. Maragall y A. Ribera).....	1
Porl... , quadro dramàtic per Modest Urgell	0'50

Aquestas obras se venen en las principals llibrerias y en l'Administració de JOVENTUT, ahont els subscriptors podran obtenirlas ab un 25 per 100 de rebaixa.